

တၢ်သံကွၢ်စံးဆၢဘၣ်ဃးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤ

ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဘီၣ်မုၢ်စၢၣ်ကရၢၤ(UNHCR)ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဝဲတၢ်ဂ့ၢ်ပၤဖျါလၢဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖဲဒဲကဝီၤအပူၤဒီးစံးဝဲလၢကီၢ်ပယီၤပူၤတၢ်လီၤလၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဆိးတၢ်ဝဲတဖၣ်အပူၤခဲကန့ၣ်အံၤပုၤလၢအဂၤတဖၣ်အိၣ်က့ၤဝဲ(မ့)ဘၣ်တၢ်စူးကါက့ၤအီၤလၢမုၢ်ကျိၤဝဲလဲကွၢ်(မ့)တၢ်ဂ့ၤထီၣ်ပသီထီၣ်အတၢ်တိၢ်ကျဲၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါအံၤအိၣ်ဒီးတၢ်တိၢ်ပာ်လၢကဟ့ၣ်နီၤလီၤဝဲဂီၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတနီၤလၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်ဒီးကျိၤကျဲၤလၢတၢ်စူးကါညီၣ်န့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤအိၣ်ခဲလဲၣ်အဂီၢ်,ဒ်သိးဒီးကဟ့ၣ်မၤစၢၤန့ၣ်ကျဲၤပုၤလၢအအိၣ်ဒီးက့ၤဃုက့ၤဝဲအဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်(မ့)ဟ့ၣ်တၢ်အုၣ်ကီၢ်ပာ်ဂီၢ်ပာ်ကျဲၤဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂၤတလီၤလၢခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီဒီးကျိၤကျဲၤလၢတၢ်စူးကါညီၣ်န့ၢ်မုၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်

တချုးလၢတၢ်ဃုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိးအိၣ်ထီၣ်ဒဲးဘၣ်အကတီၢ်,ပုၤအိၣ်ဆိးဖဲဒဲကဝီၤအပူၤအါဒုၣ်တက့ၢ်ပၤဘၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်အုၣ်ကီၢ်ဖဲကီၢ်ပယီၤခိၣ်ဒုသဝီအပူၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အံၤဘၣ်တၢ်မၤအီၤဒ်မိၢ်လုၢ်ပာ်လၢတၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အကျိၤအကျဲၤလၢဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤဒီးဘၣ်တၢ်စူးကါအီၤဖဲပုၤတဝၢအပတီၢ်အံၤအိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ.ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤတၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်မၤညီၣ်န့ၢ်ဒ်မိၢ်လုၢ်ပာ်လၢအကျိၤအကျဲၤအိၣ်ဝဲအသိးအံၤတၢ်တပာ်ပနီၣ်အီၤလၢကီၢ်ပယီၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အဖီလၢဘၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်အံၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲတၢ်ကီၢ်တၢ်ခဲလၢပုၤတနီၤနီၤ,လၢကက့ၤဒီးန့ၢ်ဘၣ်က့ၤဝဲအဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်(မ့)ဃုက့ၤအဝဲသ့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဆိးတၢ်ဝဲတဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီဒီးတၢ်ဘျၢလၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အိၣ်ဝဲအါမးန့ၣ်လီၤ.ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီလွၢ်ထံၣ်လၢအဘၣ်လိာ်ဝဲဒုၣ်အဒိၣ်ကတၢ်ဒီးပုၤအိၣ်ဆိးဖဲဒဲကဝီၤအပူၤတဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ(၂၀၀၈)န့ၣ်ကီၢ်ပယီၤစၢၣ်ကရၢၤတၢ်ဘျၢသဲစး,(၂၀၁၂)န့ၣ်စံာ်ဇီၤပုၤဇီၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဘျၢသဲစး,(၂၀၁၂) န့ၣ်တၢ်ဘျၢသဲစးဘၣ်ဃးတၢ်ပၤဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢအိၣ်ကလီၢ်,ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်ပာ်ကလီၢ်အီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ညၢၣ်ထွဲကဂ့ၤထီၣ်အဂီၢ်,ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်တမၤအိၣ်မၤအီၤဘၣ်အီၤနီၣ်တဘျီဒဲးဘၣ်တဖၣ်,ဒီး(၁၈၉၈)¹န့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဘျၢသဲစးဘၣ်ဃးဝဲဒီးသဝီဖဲကီၢ်ပယီၤလးခိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

¹ Constitution of the Republic of the Union of Myanmar (September 2008); Farmland Law, Pyidaungsu Hluttaw Law No.11 of 2012 (March 30, 2012); The Vacant, Fallow and Virgin Lands Management Law, Pyidaungsu Hluttaw Law No.10 of 2012 (March 30, 2012); The Lower Myanmar Town and Village Lands Act, Burma Act IV of 1898, (September 9, 1899).

တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢၤထံၣ်အံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢကီၢ်ပယီၤအပူၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခဲလၢာ်အံၤဘၣ်တၢ်ပၤ
ဘၣ်အီၤလၢပဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.ပဒိၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်စိတၢ်ကမိၤလၢကဟ့ၣ်လီၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဆူၣ်တၢ်စုၣ်စုၣ်,ခီပနံာ်
ဖးဒိၣ်တဖၣ်,(မ့)တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်အဂီၢ်တၢ်တံာ်ကျဲၤတဖၣ်လၢကစူးကါဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တဖၣ်,လီၤဆီဒၣ်တၢ်
ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢအိၣ်ကလီၤ(မ့)ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်တသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အီၤဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ခီဖျါလၢထံၣ်ဂၢၢ်သးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အိၣ်ထီၣ်ဝဲဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤဒီးတၢ်ထံၣ်န့ၣ်ဝဲန့ၣ်တၢ်ထူးတၢ်တီၤအါ
အါဂီၢ်ဂီၢ်ဖဲထံလီၤကီၢ်ပူၤအံၤအဖီခိၣ်,ဖဲလၢအပူၤကွံာ်စ့ၤကီၢ်န့ၣ်အတီၤပူၤတၢ်မၤဝဲမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွံာ်ဒီးတၢ်ဂုၤထီၣ်
ပသီထီၣ်အဂီၢ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤတဖၣ်ဒိၣ်ဒိၣ်မုၢ်မုၢ်ဖဲမုၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးန့ၣ်လီၤ.အါန့ၣ်အန့ၣ်ထံလီၤကီၢ်ပူၤ
တၢ်သးလီၤသးကျဲၤအံၤဟံၣ်စိာ်ဃီၤဝဲပုၤဟံၣ်န့ၣ်လီၤအိၣ်ဆိးလၢအသီတဖၣ်ဖဲဟီၣ်ကဝီၤအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.တၢ်
လိၣ်ဘၣ်အသီလၢအအိၣ်ထီၣ်ဝဲဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ပဒိၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဟ့ၣ်လီၤဝဲဟီၣ်ခိၣ်တနီၤနီၤ,လီၤဆီဒၣ်တၢ်
ဟီၣ်ခိၣ်လၢအအိၣ်ကလီၤဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.ဒီးဖဲလၢတၢ်အိၣ်သးတနီၤနီၤအပူၤပုၤဖီၣ်စုၣ်ကဝဲၤကရူၢ်တဖၣ်ကတံာ်
ကတီၤန့ၣ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်လိၣ်ဘၣ်ဒ်အံၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်အံၤမၤဘၣ်ဒိၣ်ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိ
တနီၤနီၤလၢကကုၤကဒါကုၤဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်အတၢ်လီၤထူလံၤတဖၣ်အံၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

ယဃုကုၤယဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်သ့ၣ်လၢကျဲၤခိၣ်လဲၣ်

ဒ်တၢ်မၤညီၣ်န့ၣ်ဝဲအသိး,ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢပုၤတၢ်ဂၤအိၣ်ဆိးတ့ၢ်ဝဲ(မ့)သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တ့ၢ်တၢ်လၢအပူၤအံၤမုၢ်
အိၣ်ကလီၤဝဲဒီးတၢ်တရဲၣ်ကျဲၤဟ့ၣ်နီၤလီၤအီၤဆူၣ်လၢအဂၤတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်ဒီး,ပုၤအါဒၣ်တက့ၢ်ကုၤကဒါကုၤ
ဝဲဆူၣ်အဝဲသ့ၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အိၣ်တၢ်လီၤအံၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.မုၢ်ကုၤတုၤဝဲတၢ်လီၤဖဲန့ၣ်လဲၣ်ဒီးပုၤမၤစံာ်တဖၣ်အိၣ်ဒီး
တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲလံာ်အုၣ်သးလၢအဟ့ၣ်အါထီၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်အုၣ်ကီၤ
အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.“တၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အလံာ်အုၣ်သး”အံၤတၢ်ဒီးန့ၣ်အီၤသ့ၣ်ခီဖျါတၢ်ပတံထီၣ်အီၤဖဲကီၢ်ဆၣ်တၢ်
မၤနီၣ်မၤဃါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ဝဲၤကျိၤအဝဲၤဒးန့ၣ်လီၤ².ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤတၢ်ကြၢၤတၢ်နီၣ်ဖဲးဃာ်ဝဲဒၣ်လၢကျိၤကျဲၤအံၤတ
ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်န့ၣ်ပၤဘၣ်တၢ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ပာ်ထံနီၤဖးစ့ၢ်ကီၢ်ဝဲလၢကျိၤကျဲၤအံၤကီၢ်ခဲဝဲဒီး
အိၣ်ဒီးတၢ်လၢာ်ဘျုးလၢာ်စ့အါန့ၣ်လီၤ.တၢ်ဟံၣ်ဖျါအိၣ်စ့ၢ်ကီၢ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဘၣ်ဃး
တၢ်န့ၣ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂီၢ်ကီၢ်ခဲဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

² Farmland Law, Chapter 2 (March 30, 2012).

ယကဒီးန့ၣ်ဘဉ်စုအိၣ်လီၤ(မ့)ယုက့ၤယဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လာခဲကနံၣ်အံၤဘဉ်တၢ်မးအိၣ်မးအိၣ်အိၣ်ခိၣ်ဖိယိဖိ
အဂၤတဖူၣ်(မ့)ဘဉ်တၢ်စူးကါအိၣ်ခိၣ်ဖိမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်/တၢ်တိာ်ကျိၤတခါခါအဂီၢ်အံၤသ့လၢကျိၣ်လိာ်
တၢ်ယုက့ၤစုအိၣ်လီၤလၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လာတၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူၣ်ကွၢ်အိၣ်(မ့)လၢတၢ်ဟံးန့ၣ်စူးကါအိၣ်ခိၣ်ဖိပုၤအဂၤလၢ
တအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကစူးကါအိၣ်ဘဉ်တဖၣ်အအိၣ်အံၤအဂီၢ်ကျိၤကျဲလၢအဖိးသဲစးဒီးတဖိးသဲစးအိၣ်
ဝဲအါဘိန့ၣ်လီၤ.တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤပုၤသ့ၣ်ဝဲဒၣ်ဒီး

- တၢ်ကွဲးပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျီလိာ်ဆူတၢ်ဃီထံသမံသမိးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်ခီမ့ၣ်ဂ့ၢ်(မ့)တၢ်ဘျါအတၢ်သိၣ်တၢ်သီဒီးတၢ်အိၣ်ဂၢ်ဆိးကျၢၤကမံာ်တံးတဖၣ်အံၤအအိၣ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်အံၤတၢ်ကြၢးမၤဝံၤအီၤဖဲလါအီၤကူး(၂၀၁၄)န့ၣ်အတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.³
- တၢ်ဆိုးထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျီလိာ်အံၤဒီးကမံာ်တံးပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်,ဖဲကီၢ်ရၣ်ဒီးကီၢ်ဆၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးတဘျီစုာ်စုာ်⁴
- တၢ်ဆိုးထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျီလိာ်အံၤဒီးထံလီၤကီၢ်ပူၤကလုာ်ဒုၣ်ဂ့ၢ်ဝီကိတိာ်ခိၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးတကလုာ်စုာ်
- တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်လီၤကဝီၤအပတီၢ်ကမံာ်တံးလၢတၢ်ကဃုက့ၤဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်(မ့)စုအိၣ်လီးလၢဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်စူးကါအီၤ(မ့)တၢ်လုာ်အိၣ်သးသမူအတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢဟါမၢ်ကွံာ်ဝဲတဖၣ်အဂီၢ်
- တၢ်ကွဲးပၢ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်လိာ်ဘျီလိာ်ဆူပူၤန့ၣ်စံးန့ၣ်ကမိၤတဖၣ်အအိၣ်,ပၣ်ဃုာ်ဒီးပဒိၣ်,ခုၣ်အံၣ်ယုၣ်ဒီးနီၢ်ကစၢ်ပၤခီပနံာ်တဖၣ်,တၢ်ပာ်ပနီၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်(လၢဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဟးဂုာ်ဟးဂီၤ)တဖၣ်အလုာ်အပူၤ
- တၢ်တၢ်ပိာ်မၤန့ၣ်တၢ်စူးကါဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အဂီၢ်တၢ်အၢၣ်လီၤအီၤလီၤဒီးပူၤမၤမုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်,ပူၤဖီၣ်စုကဝဲၤကရူၢ်(မ့)ပဒိၣ်အခိၣ်အနီၢ်တဖၣ်
- တၢ်တလူၤပိာ်မၤထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီ-တၢ်တဟ့ၣ်ခွဲးပူၤအဂၤတဖၣ်လၢကဖံးအိၣ်မၤအိၣ်(မ့)စူးကါဝဲဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တဖၣ်

ကျိူကျဲတၢ်ဂ့ၤမ့ၢ်ဟံးဗျီထီၣ်အသးတဆံးတက့ၢ်ဒၣ်လံာ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လၢတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်(မ့)တၢ်စူးကါကွံာ်အိၤလၢတၢ်တံာ်ဟံးလီၤဆီတဖၣ်ဒ်သးတၢ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်က့ၤစ့အိၣ်လီးနီၤနီၤအဂီၢ်တၢ်ကီတၢ်ခဲအိၣ်ဝဲဒိၣ်မးန့ၢ်လီၤ.⁵

[illegible]

၄ တားမတိုင်အိုင်လ၊ SPDC အဖီလ်ာ ဂု်ဟံးန့ဆုင်ဟီဝ်ခိုင်လ၊ပုထူစံဖိတဖၣ်အအိုင်ခိးသိးကသူဝဲဒၣ်လ၊အဝဲသုၣ်သုးတးအဂီၢ်လီၤ၊ တယံၣ်တဖီၣ်ဘၣ်န့ၣ်ကီၢ် ခိုင်အဝဲၤဒးယုထီၣ် ဝဲဒၣ်ဆုတၢ်ဒီသဒၢကိတ်ဝဲကျါဒိးသိးကဟ့ၣ်ကအါက့ၢ်ဟီဝ်ခိုင်တနီၤလီၤ၊ ပုတကၤဂၤန့ၣ်ကဘၣ်ဃုထံၣ်သုၣ်ညါဝဲဒီး ကမံၣ်တံးလ၊အဘၣ် ထွဲဒိးသိးကဆၢတံၣ်ဝဲဘၣ်ယးဒီးအဝဲသုၣ် ဟီဝ်ခိုင်လ၊ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ဆုင်အါအံၤအိုင်လ၊တၢ်ပျဲလီၤဟီဝ်ခိုင်စစါအပုၤမုၢ်မံၣ်န့ၣ်ဒီးကဘၣ်ယကအါက့ၢ်န့ၣ်လီၤ၊

⁵ Much of the information for this note was obtained through the Karen Human Rights Group, *Losing Ground: Land Conflicts and Collective Action in Eastern Myanmar*, March 2013.

ယဟးန့ၤက့ၤယဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်မ့ၢ်တသ့လၢဘၣ်န့ၣ်ဒီးယသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်ကသ့ၣ်လဲၣ်ဒီးယကလဲၣ်အိၣ်ဘၣ်ယဲၣ်လဲၣ်

ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်,ပှၤဖီၣ်စုကဝဲၤကရူၢ်,ပှၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲခိၣ်န့ၣ်ဒီးကရၢဟ့ၣ်မၤစၢၤပှၤတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်နတၢ်သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤအဒိၣ်ကတၢ်တခါလၢအမ့ၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်ဂ့ၢ်အံၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယီၤပှၤလၢကက့ၤကဒါက့ၤသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်တၢ်ကဘၣ်ကတၢ်ကတီၤန့ၢ်ပၢ်စၢၤတၢ်အိၣ်ဆိးလီၤလၢအဂီၢ်အကျၢၤဒီးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

နက့ၤကဒါက့ၤဆူနတၢ်လီၤထူလံၤမ့ၢ်တသ့လၢဘၣ်(မ့)တအဲၣ်ဒီးက့ၤလၢဘၣ်ဒီးနမ့ၢ်တပာ်ပနီၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ်လီၤအဂၤတတီၤလၢနမိၣ်န့ၢ်သးလီၤက့ၤကဒါက့ၤအံၤဘၣ်န့ၣ်ဒီးနယုထၢလၢနကက့ၤကဒါက့ၤဆူနတၢ်လီၤတၢ်ကျဲလၢထံကီၢ်ခိၣ်န့ၢ်ဒီးကလုာ်ဒုၣ်ခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်ပာ်ပနီၣ်ပာ်ဝဲလၢကမ့ၢ်ဘၣ်ယုာ်မ့ၢ်ဟးဖျိဖဲကီၢ်ပယီၤထံလီၤကီၢ်ပူၤတဖၣ်ဒီးပှၤလၢအယုတၢ်ဒီးသဒါဖဲကီၢ်တၢ်တၢ်ပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ခဲကနံၣ်အံၤတၢ်တၢ်ကျဲၤဒ်န့ၣ်သ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်ဝဲအါမးလံ(မ့)အိၣ်ထီၣ်ဝဲဒၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ပသီထီၣ်အဖီလၢန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤတၢ်ဆၢတၢ်ဘၣ်ယးကက့ၤကဒါက့ၤ(မ့)တက့ၤကဒါက့ၤ,ကက့ၤကဒါက့ၤအဆၢကတီၢ်ဖဲလဲၣ်ဒီးကက့ၤဆူနတၢ်လီၤဖဲလဲၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲနတၢ်ဆၢတၢ်ဒၣ်နလၢာ်ဆုဆုန့ၣ်လီၤ.သုဝဲသ့ၣ်တနီၤနီၤကမိၣ်န့ၢ်သးလီၤက့ၤကဒါက့ၤလၢသုနီၤကစၢ်ဒၣ်ဝဲ,တနီၤနီၤကမိၣ်န့ၢ်သးလီၤက့ၤယုာ်ဒီးသကိးဒီးပှၤဟံၣ်ခိၣ်ဟံၣ်ယၢၤတဖၣ်,တနီၤနကက့ၤပိာ်ဝဲသုသဝီ(မ့)ဒဲကဝီၤခိၣ်န့ၢ်,ဒီးတနီၤနီၤကဆၢတၢ်ဝဲလၢတက့ၤဝဲလုတက့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.သုမၤတၢ်ဆၢတၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်တၢ်အါခိၣ်မ့ၢ်ဝဲသုကဘၣ်ဒီးန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်တဖၣ်တသ့ဖဲအသ့လၢသုကမၤတၢ်ဆၢတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.ဝံသးစူၤဒိကနီၤတၢ်ဖဲဒဲကဝီၤအပူၤ,သံကွၢ်သံဒီးတၢ်သံကွၢ်တဖၣ်လၢနဟံၣ်ခိၣ်ဟံၣ်ယၢၤဒီးခိၣ်န့ၢ်တဖၣ်အအိၣ်,ယုသ့ၣ်ညါတၢ်လီၤလၢသုဆိကမိၣ်သုကက့ၤအိၣ်ဆိးအံၤအတၢ်အိၣ်သးအိၣ်ဒ်လဲၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤမနုၤသ့ၣ်တဖၣ်အိၣ်လဲၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်လၢသုဒီးန့ၢ်အီၤတဖၣ်အံၤယုသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်က့ၤအီၤတသ့ဖဲအသ့န့ၣ်တက့ၢ်.

သုမ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်သံကွၢ်ဘၣ်ယးဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အတၢ်ဂ့ၢ်ကီ(မ့)တၢ်တၢ်ကျဲၤဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤတဖၣ်န့ၣ်ဒီးဝံသးစူၤဆဲးကျိးဘၣ်ဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဘီမ့ၢ်စၢၤဖိၣ်ကရၢန့ၣ်တက့ၢ်.သုမ့ၢ်အိၣ်ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤန့ၣ်ဒီးသုမၤတၢ်ဆဲးကျိးလီၤလီၤသုဝဲဆူပဝဲၤဒါးဖဲမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံးတဖျၢၣ်ဂ့ၢ်တဖျၢၣ်ဂ့ၢ်သုဝဲန့ၣ်လီၤ⁶.သုမ့ၢ်အိၣ်ဖဲကီၢ်တၢ်တၢ်အပူၤန့ၣ်ဒီးပမၤသကိးတၢ်ဒီးပှၤမၤသကိးတၢ်ဖဲကီၢ်ပယီၤအပူၤတဖၣ်လၢကဂုာ်ကျဲးစးဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်တသ့ဖဲအသ့ဒ်သိးကမၤစၢၤသုလၢသုကမၤတၢ်ဆၢတၢ်လၢခါဆူညါအဂီၢ်ခီဖျိတၢ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတၢ်ကစီၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

⁶ UNHCR အဝဲၤဒါးအိၣ်သ့ၣ်လီၤအသးလၢကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံး တဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်လီၤလၢ မိၣ်လဲၣ်,ဖၣ်အၣ်,တီအူ,ဘျဲးဒီးလွဲၣ်ကီၢ်န့ၣ်လီၤ.